

СТУДЕНТСЬКІ СТУДІЇ

STUDENT STUDIES

УДК 373.2.091-056.36:793.7

Орлі Фінгерман

ORCID iD 0000-0002-8464-5556

студентка IV курсу, 4 ЗК групи,
Факультет психокорекційної педагогіки,
Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова,
вул. Тургенівська, 8/14, 01601 м. Київ, Україна
orlyshka76@gmail.com

ГРА ЯК ЗАСІБ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті розкривається значення, особливості використання та корекційного впливу гри як засобу навчального процесу розумово відсталих дошкільників; відзначено, що дошкільний вік є найбільш сприятливим для виховання та корекції особистості дітей з особливими потребами; розкрито поняття «розумової відсталості» та особливості розумово відсталих дошкільників; визначено поняття «гра» та охарактеризовано ігрову діяльність розумово відсталих дітей; розкрито різні види ігор: сюжетно-рольові, рухливі та дидактичні.

Ключові слова: виховання; гра; дидактична гра; корекція; навчання; розумово відсталі діти; рухлива гра; сюжетна гра.

Вступ. Ще з давніх часів в Україні будь-які зібрання дітей супроводжувалися ігровою діяльністю. Діти змагалися у стрільбі з луків, метанні сніжок, катанні на санчатах, лижах, ковзанах, а також полюбили грати у дочки матері та війну. Грі надавалося важливе значення у розвитку та соціалізації дитини. Через гру дитина отримувала можливість заявити про свій потенціал, активізувати власну рухливість, розвивати процеси мислення, увагу, спостереження, оволодівати рідною мовою.

Наукові дослідження сучасної корекційної педагогіки засвідчують, що дошкільний вік найбільш сприятливий для виховання та корекції особистості. Обґрунтування цього процесу знаходимо в роботах В. Бондаря, Л. Виготського, В. Друзь, Т. Дегтяренко, Л. Нурієва, О. Катаєва, В. Синьова, Є. Соботович, О. Стребелева, В. Тарасун, М. Шеремет та ін., в яких акцентується увага на гальмівних факторах, що стримують ефективність процесу навчання і виховання означеної категорії осіб, пропонуються напрями їх оптимізації (Малишевська).

Феномен гри привертав до себе увагу мислителів, філософів, соціологів, психологів і педагогів упродовж усієї історії людства. Філософсько-культурологічні та педагогічні підходи до гри як за-

соби взаємодії людини зі світом розробляли видатні мислителі минулого: Аристотель, Я. Коменський, Дж. Локк, Платон, Ж.-Ж. Руссо, Г. Сковорода, Г. Спенсер, Ф. Шиллер. Філософське трактування зародження й значення гри описували у своїх працях: І. Зязюн, М. Каган, П. Лавров, М. Семашко та ін. Суспільно-орієнтовані та особистісно-орієнтовані підходи до оцінки ігрової діяльності обґрунтували: Л. Виготський, Д. Ельконін, Р. Жуковська, О. Запорожець, С. Шацький, та інші вчені. Творчі ігри соціального характеру у різних педагогічних підходах розглядали: Г. Волков, А. Макаренко, М. Стельмахович, В. Сухомлинський. Специфіку застосування гри у розумово відсталих дітей в початковому та корекційному процесі досліджували: Л. Виготський, Є. Сеген, Є. Стребелева, О. Янушко та ін. Проте, проблема виховання розумово відсталих дітей за допомогою гри залишається малодослідженою.

Мета статті – розкрити значення використання гри у педагогічному процесі як засобу навчання і виховання розумово відсталих дітей (далі РВД).

Особливості розумово відсталих дошкільників. *Розумова відсталість* (далі РВ) – це виразне, незворотне системне порушення пізнавальної діяльності, яке виникає внаслідок дифузного органічного по-

шкодження кори головного мозку (Стребелева, 2005, с. 65). Тобто, поняття «РВ» позначає стійко виражене зниження пізнавальної діяльності дитини, що виникає на основі органічного ураження центральної нервової системи. РВ – це якісні зміни психіки, всієї особистості в цілому, що стали результатом перенесених органічних ушкоджень центральної нервової системи; така атипія розвитку, при якій страждає не лише інтелект, але й емоційно-вольова сфера (Синьов, Матвеева, та Хохліна, 2008).

Д. Ісаєв визначає психічне недорозвинення (РВ) як сукупність етіологічно різних спадкових, вроджених або ж рано придбаних стійких непрогресуючих синдромів загальної психічної відсталості, що виявляються в утрудненні соціальної адаптації, головним чином, через переважаючий інтелектуальний дефект (2003).

Дитина з РВ навчається і розвивається так само, як дитина зі звичайним розвитком, лише повільніше і в межах своїх можливостей. РВ, на жаль, не лікується. Якщо немає протипоказань, за призначенням лікаря дитина може пройти спеціальну терапію, яка буде стимулювати її розвиток, але у межах можливостей організму дитини. Розвиток і соціальна адаптація РВД найчастіше залежить від виховання і навчання (Синьов, Матвеева, та Хохліна, 2008).

У РВД порушується звичайний розвиток пізнавальних, психічних процесів, у них погіршується сприйняття, пам'ять, словесно-логічне мислення і т.п. Для таких дітей характерні труднощі у соціальній адаптації, формуванні інтересів. У багатьох з них порушується фізичний розвиток, виникають труднощі артикуляції, рухової моторики, можуть відбутися деякі зовнішні зміни, наприклад, може дещо змінитися форма черепа, розмір кінцівок. Як позитивні, так і негативні емоції у такої дитини характеризуються безпосереднім активним проявом у поведінці. Пізнавальні потреби, а також такі, які викликають інтерес дитини до діяльності обмежені.

І. Вайзе навчання РВ рекомендує починати з 3–5 років. Свої спостереження за такими дітьми, а також прийомами та методами їх навчання він виклав у книзі «Размышления о слабоумных детях с точки зрения их различия, основных причин, признаков и средств приблизиться к ним легким способом с помощью обучения» (Замский, 1974, с. 110).

Діти з порушенням розвитку оволодівають практичними діями (особливо трудовими) внаслідок цілеспрямованого навчання та виховання. Вони специфічно сприймають соціум та виражають емоційне ставлення до нього. Постійне активне залучення дорослого до розвитку дитини сприятиме її входженню у соціум, розвитку у неї необхідних соціально значущих якостей та вольових характеристик, які забезпечать їй активну усвідомлену позицію.

Формування розумових дій реалізується завдяки спеціально організованому навчанню та вихованню, а також корекційній роботі. Чим раніше до дитини будуть залучені фахівці, тим інтенсивнішим буде її розвиток (Гаврилушкина, и Соколова, 1985). Саме гра є провідною діяльністю дошкільників і саме за допомогою різноманітності ігор ми маємо змогу навчати, коригувати та виховувати РВД.

Характеристика ігрової діяльності РВД. Гра – це вид діяльності, спрямований на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, зафіксованого в соціально-закріплених способах здійснення предметних дій у предметах науки і культури, кінцевим результатом якого є емоційне освоєння досвіду людини (Скрипченко, Долинська, Огороднійчук та ін., 2014, с. 452).

Гра належить до традиційних і визнаних методів навчання і виховання, дошкільників, молодших школярів і підлітків, як з розвинутим так і недорозвинутим розумом. Цінність цього методу полягає у тому, що в ігровій діяльності освітня, розвиваюча й виховна функції взаємодіють у тісному взаємозв'язку. Гра як метод навчання організовує, розвиває учнів, розширює їхні пізнавальні можливості, виховує особистість (Артемова, 1990, с. 3–5). Гра задовольняючи дитячу допитливість, залучає їх до активного пізнання оточуючого світу, дає можливість оволодіти способами пізнання зв'язків між предметами та явищами.

«Навчатись, граючись!» ця ідея цікавила багатьох педагогів і вихователів. Практично вирішити цю проблему зміг Ш. Амонашвілі, який показав, як через гру можна ввести дитину у складний світ пізнання. «Ш. Амонашвілі грає, спілкуючись із своїми учнями. І це важливе вміння дорослої людини стати на один рівень з дитиною щедро винагороджується блиском допитливих очей, живою активністю сприймання, щирою любов'ю до вчителя» (Артемова, 1990, с. 3–5).

Гра є провідною діяльністю РВД. Вона забезпечує зону найближчого розвитку, що, у свою чергу, надає розвиваючий вплив на складання психологічного образу РВД. Серед безлічі причин, що гальмують самостійне, послідовне становлення гри у РВД, варто передусім виокремити основну – недорозвинення інтегративної діяльності кори головного мозку, що призводить до запізнь у термінах оволодіння статичними функціями, вимовою, емоційно-діловим спілкуванням з дорослим. Згубно позначається на становленні гри і відсутності необхідних педагогічних умов для розвитку дитини так звана депривація, яка виникає особливо часто в тих випадках, коли РВД перебуває у дошкільному віці в установі закритого типу. Будучи позбавленим необхідного припливу свіжих емоційних вражень, дошкільник з РВ отримує уявлення лише про вузьке коло осіб, предметів, а його життя протікає в обмежених монотонних обставинах. Таким чином, наявний у нього органічний

дефект нашаровується збідненим і часом спотвореним образом навколишнього світу (Гаврилушкіна, і Соколова, 1985).

Як правило РВД, які виховуються у спеціальних дошкільних установах, зовсім не вміють грати, вони одноманітно маніпулюють іграшками не залежно від їх функціонального призначення. Так, дитина абсолютно монотонно і довго може стукати лялькою, посудом, машинкою тощо. Особливо примітним у цьому випадку є ставлення до ляльки, яка зазвичай сприймається так само, як і інші іграшки. Лялька не викликає адекватних радісних емоцій і не сприймається у якості заступника людини. По відношенню до іграшок тварин РВД також не виражають зацікавленого емоційного ставлення. Їх маніпуляції з ними нагадують попередні дії з ляльками і посудом. Важливо зазначити, що серед РВД, які не піддаються навчанню, зустрічаються і такі діти, які люблять скуштувати іграшку «на смак». Вони намагаються відгризти шматочок від іграшки, облизнути її. Такі дії з іграшками в основному характерні для дітей, які страждають глибоким інтелектуальним порушенням, однак, у ряді випадків, вони викликані просто невмінням грати, відсутністю досвіду (Носкова, і Соколова, 1986). У переважній частині РВД на ряду з маніпуляціями зустрічаються і, так звані, процесуальні дії, або стереотипні дії, коли дитина безперервно повторює один і той же ігровий процес: крутить колесо, дістає і ставить на місце посуд. Такі дії не допускаються ні логікою, ні функціональним призначенням іграшки, їх у жодному випадку не можна плутати з використанням предметів-заступників, які часто спостерігаються у грі дитини зі звичайним розвитком. Дошкільник зі звичайним рівнем розвитку охоче використовує паличку замість пістолета, кубик замість телефону і т.п. Такі дії обумовлені потребами гри і говорять про високий рівень розвитку дитини. Але саме такі дії з використанням предметів-заступників ніколи не зустрічаються у РВД. Помічено, що у процесі гри РВД грають з іграшками мовчки, лише зрідка видаючи окремі емоційні вигукі і вимовляючи слова, що позначають назви деяких іграшок і дії. РВД, яка не піддається навчанню швидко «насичується» іграшками. Тривалість її дій зазвичай не перевищує 15 хв. Це свідчить про відсутність інтересу до іграшок, який, як правило, збуджений новизною іграшки і у процесі дій швидко згасає. Без спеціального навчання гра у РВД не може зайняти провідне місце і вплинути на психічний розвиток та стати засобом навчання, корекції чи компенсації дефектів розвитку РВД. Тож проблемі гри неадаремно відведено центральне місце у програмі виховання і навчання РВД. Тим самим підкреслюється першочерговість значення ігрової діяльності для збагачення дитячого розвитку, виховного процесу, корекції аномальної дитини, її підготовки до школи (Петрова, 1987).

Відомо, що ігрова діяльність дитини дуже багатогранна, що підсилюється варіативністю ігор. Важливе значення відводиться сюжетно-рольовим іграм. Саме цей вид ігор втілює найбільш значимі та суттєві риси гри як виду діяльності. Враховуючи особливу значущість гри для дитячого розвитку, у навчальному процесі потрібно робити особливий акцент на поступове формування у РВД складеного механізму сюжетно-рольової гри. Перед вчителем-дефектологом ставиться завдання поступового введення РВД у чарівний світ гри, навчання її різноманітним ігровим прийомам, використання різних засобів спілкування з однолітками. Для того щоб у РВД виникло бажання грати в колективі, її треба підготувати. Крім сюжетно-рольової гри особливі діти навчаються дидактичним і рухливим іграм. Таким чином, поняття «гра» включає три напрямки: навчання сюжетно-рольовим, рухливим і дидактичним іграм. Заняття по першому напрямку проводить дефектолог і вихователь, а з двох інших, в основному (на спеціальних заняттях) вихователем (Менджеріцкая, 1982).

Розкриємо різні види ігор. *Дидактична гра* – це практична діяльність, у якій діти використовують знання, здобуті на заняттях. Вона створює життєві умови для різноманітного застосування цих знань, активізації розумової діяльності. У ній виявляються помилки, яких припустилися діти, й труднощі, з якими вони стикаються. Вихователь допомагає виправити і подолати їх (Микитинська, та Мацько, 1980).

Хоча не всі дидактичні ігри несуть нові знання, проте вони навчають дітей застосовувати їх в інших умовах або містять розумове завдання, розв'язання якого потребує різноманітних форм розумової діяльності. Скажімо, дітям уже відомі ознаки різних пір року, але в дидактичній грі «Пори року» від них вимагається вміння класифікувати сезонні явища, узагальнювати конкретні прояви й визначати узагальнюючі поняття: весна, літо, осінь, зима (Микитинська, та Мацько, 1980).

Дидактична гра ефективно допомагає долати відставання у розумовій діяльності у деяких дітей. Організуючи індивідуальну гру з дитиною, педагог створює сприятливі умови для спілкування з нею, з'ясовує причини недостатньої сформованості певних розумових дій і за допомогою багаторазового вправлення піднімає рівень її розвитку; сприяє формуванню правильних взаємин між дітьми, вмінню разом грати, підпорядковувати свої інтереси інтересам колективу. Великий внесок у розробку дидактичних ігор для РВД описано у книзі «Формирование мышления у детей с отклонениями в развитии» О. Стребельова (2005). Питанням розвитку пам'яті у дітей з інтелектуальними порушеннями за допомогою дидактичних ігор також присвячено чимало праць науковців (Тамабаева, Мухажанова, Ульянова, і Никитина, 2015, с. 389).

Рухлива гра – незамінний засіб поповнення дитиною знань і уявлень про навколишній світ, розвитку мислення, кмітливості, спритності, вправності, тренування морально-вольових якостей. Під час проведення рухливої гри є необмежені можливості комплексного використання різноманітних методів, спрямованих на формування особистості дитини. У процесі гри відбувається не лише корекція вже наявних навичок, закріплення їх, вдосконалення, але і формування нових (Дмитрієв, 1991).

Особлива цінність рухливих ігор для РВД полягає в одночасному впливі на рухову діяльність і психіку. Швидка зміна ігрових ситуацій пред'являє завищені вимоги до рухливості нервових процесів, швидкості реакції і нестандартності дій. Гра змушує дітей економніше мислити, реагувати на дії партнерів, пристосовуватися до ситуації. Чим різноманітніша інформація впливає на мозок, тим інтенсивніше включаються психічні процеси. Саме тому за допомогою гри у РВД розвивається сприйняття, мислення, увага, уява, пам'ять, мова, підвищується розумова активність, а, отже, пізнавальна діяльність загалом (Флєрина, 1973).

Сюжетно-рольова гра – це основний вид дитячої гри, що забезпечує розвиток соціалізації дітей дошкільного віку. Оптимальним засобом для соціалізації дітей старшого дошкільного віку є сюжетно-рольові ігри, оскільки гра є (Богуш, Варяниця, та Гавриш, 2006):

- по-перше, провідним видом діяльності в дошкільному дитинстві;
- по-друге – способом включення дитини в соціальні відносини;
- по-третє – ефективним розвивальним середовищем».

Основними структурними елементами сюжетно-рольової гри є: ігровий задум, сюжет або її зміст; ігрові дії; ролі; правила, продиктовані самою грою, а також ті, що створюються дітьми або пропонуються дорослими. Всі елементи тісно взаємопов'язані між собою. Від ігрового задуму залежить хід гри

і, в результаті, її потенційний корекційний вплив. Ігровий задум – це загальне визначення того, у що і як будуть грати діти. Він формулюється у мові, відображається у самих ігрових діях, оформлюється в ігровому змісті та є стрижнем гри. За ігровим задумом ігри можна розділити на такі групи: ігри, що відображають побутові явища (ігри в сім'ю, у дитячий садок, у поліклініку і т.п.); ігри, що відображають творчу працю (будівництво метро, спорудження будинків); ігри, що відображають суспільні події, традиції (свята, зустріч гостей, подорожі і т.п.). Такий поділ, звичайно, є умовним, так як гра може включати відображення різних життєвих явищ (Соколова, 1972).

Висновки. Гра допомагає вирішувати основні проблеми у виховному і розвивальному процесі роботи з РВД. У такій діяльності важливо використовувати поєднання сюжетно-рольових, рухливих та дидактичних ігор. Під час дидактичних ігор діти систематизують і закріплюють свої знання про різні ознаки предметів, встановлюють зв'язки між ними, просторові, часові та інші співвідношення. Діти засвоюють загальні поняття, збагачують словниковий запас. Дидактичні ігри допомагають розвинути увагу, зосередженість, волю, чесність, правдивість дітей. Рухливі ігри сприяють розвитку моторики, влучності, орієнтуванню у просторі, зосередженню мислення, уваги та загальному фізичному стану РВД. Сюжетно-рольова гра виховує дружні стосунки, вчить дітей домовлятися між собою, що сприяє розвитку мислення, взаємоповаги, уважності та соціалізації РВД у повсякденному житті.

Отже, важливе значення ігрової діяльності із поєднанням різних видів ігор полягає у збагаченні дитячого розвитку, корекції та компенсації різноманітних дефектів у психіці дитини, підготовки їх до школи.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у більш детальному дослідженні впливу дидактичних ігор на розвиток РВД.

Література

- Артемova Л. В. Вчися граючись. Київ : «Томіріс», 1990. С. 3–5.
- Богуш А. М., Варяниця Л. О., Гавриш Н. В. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Луганськ : Альма-матер, 2006. С. 368.
- Гаврилушкіна О. П., Соколова Н. Д. Воспитание и обучение умственно отсталых дошкольников. Москва : Просвещение, 1985. С. 72.
- Дмитрієв А. А. Организация двигательной активности умственно отсталых детей. Москва : «Советский спорт», 1991. С. 32.
- Замский Х. С. История олигофренопедагогики : учеб. Москва : Посвещение, 1974. С. 110; 392.
- Исаев Д. Н. Умственная отсталость у детей и подростков. Руководство. Санкт-Петербург : Речь, 2003. 391 с.
- Исследование познавательных процессов детей-олигофренов : Сб. науч. тр. Под ред. В. Г. Петровой. Москва : АПН СРСР, 1987. С. 5-18.
- Малишевська І. А. Актуальні проблеми сучасної корекційної педагогіки. URL: <http://dSPACE.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/1641/1/Aktualni%20problemy%20suchasnoi%20KP.pdf> (дата звернення: 22.06.2017).
- Менджеріцкая Д. В. Воспитателю о детской игре : пособие. Под ред. Т. А. Марковой. Москва : Просвещение, 1982. 128 с.

- Микитинська М. І., Мацько Н. Д. Математичні ігри в 1-3 класах. Бібліотека вчителя початкових класів. Київ : «Радянська школа», 1980. 128 с.
- Носкова Л. П., Соколова Н. Д. О совершенствовании воспитательно-образовательной работы в специальном детском доме для аномальных детей дошкольного возраста. *Дефектология : научно-методический журнал Академии педагогических наук СССР*. 1986. № 5. С. 52-57.
- Синьов В. М., Матвеева М. П., Хохліна О. П. Психологія розумово відсталої дитини : підручник. Київ : Знання, 2008. 359 с.
- Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. та ін. Загальна психологія : підручник / 3-тє вид. Київ : Каравела, 2014. 464 с.
- Соколова Н. Д. Особенности игровых действий умственно отсталых дошкольников. *Дефектология*. 1972. № 2. С. 72-75.
- Стребелева Е. А. Формирование мышления у детей с отклонениями в развитии : кн. для педагога-дефектолога. Москва : Гуманитар, изд. центр ВЛАДОС, 2005. 180 с.
- Тамабаева М. К., Мухажанова А. Ж., Ульянова М. А., Никитина В. А. Влияние дидактических игр на развитие памяти у детей с умственной отсталостью. *Научный альманах*. 2015. № 11-2 (13). С. 389-392. doi: 10.17117/na.2015.11.02.389
- Флерина Е. А. Игра и игрушка : пособие для воспитателя дет. сада. Под ред. Д. В. Менджеричкой. Москва : Просвещение, 1973. 111 с.

References

- Artemova, L. V. (1990). *Vchysya hrayuchys' [Learn by playing]*. Kyiv, Ukraine: «Tomiris» (ukr).
- Bohush, A. M., Varyanytsya, L. O., & Havrysh, N. V. (2006). *Dity i sotsium: osoblyvosti sotsializatsiyi ditey doshkil'noho ta molodshoho shkil'noho viku [Children and society: features of socialization of children of preschool and junior school age]*. Luhans'k, Ukraine: Al'ma-mater (ukr).
- Gavrilushkina, O. P., & Sokolova, N. D. (1985). *Vospitanie i obuchenie umstvenno otstalykh doshkol'nikov [Bringing up and teaching mentally backward preschool children]*. Moscow, Russian Federation: Prosveshhenie (rus).
- Dmitriev, A. A. (1991). *Organizatsiya dvigatel'noj aktivnosti umstvenno otstalykh detej [Organization of motor activity of mentally backward children]*. Moscow, Russian Federation: «Sovetskij sport» (rus).
- Zamskij, H. S. (1974). *Istorija oligofrenopedagogiki [History of oligophrenopedagogy]*. Moscow, Russian Federation: Posveshhenie (rus).
- Isaev, D. N. (2003). *Umstvennaja otstalost' u detej i podrostkov. Rukovodstvo [Mental backward in children and teenagers. Leadership]*. Sankt-Peterburg, Russian Federation: Rech' (rus).
- Petrova, V. G. (Ed.). (1987). *Issledovanie poznavatel'nyh processov detej-oligofrenov [Study of cognitive processes of oligophrenic children]*. Moscow, Russian Federation: APN SRSR (rus).
- Malyshevs'ka, I. A. *Aktual'ni problemy suchasnoyi korektsiyanoi pedahohiky [Actual problems of modern correctional pedagogy]*. Retrieved from <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/1641/1/Aktualni%20problemy%20suchasnoi%20KP.pdf> (ukr).
- Menzherickaja, D. V. (1982). *Vospitateľju o detskoj igre [To the kindergarten teacher about the children's game]*. T. A. Markova (Ed.). Moscow, Russian Federation: Prosveshhenie (rus).
- Myktyyns'ka, M. I., & Mats'ko, N. D. (1980). *Matematychni ihry v 1-3 klasakh. Biblioteka vchytelya pochatkovykh klasiv [Mathematical games in grades 1-3. Primary School Teacher's Library]*. Kyiv, Ukraine: «Radyans'ka shkola» (ukr).
- Noskova, L. P., & Sokolova, N. D. (1986). O sovershenstvovanii vospitateľ'no-obrazovatel'noj raboty v special'nom detskom dome dlja anomal'nykh detej doshkol'nogo vozrasta [About improvement of teaching and educational work in a special children's home for abnormal children of preschool age]. *Defektologija : nauchno-metodicheskij zhurnal Akademii pedagogicheskikh nauk SSSR*, (5), 52-57 (rus).
- Syn'ov, V. M., Matvyeyeva, M. P., & Khokhlina O. P. (2008). *Psykhohihiya rozumovo vidstaloyi dytyny [Psychology of the mentally backward child]*. Kyiv, Ukraine: Znannya (ukr).
- Skrypchenko, O. V., Dolyns'ka, L. V., Ohorodniychuk, Z. V. et al. (2014). *Zahal'na psykhohihiya [General Psychology]*. Kyiv, Ukraine: Karavela (ukr).
- Sokolova, N. D. (1972). Osobennosti igrovyyh dejstvyy umstvenno otstalykh doshkol'nikov [Features of game actions of mentally backward preschool children]. *Defektologija*, (2), 72-75 (rus).
- Strebeleva, E. A. (2005). *Formirovanie myshleniya u detej s otklonenijami v razvitii [Formation of thinking in children with developmental disabilities]*. Moscow, Russian Federation: Gumanitar, izd. centr VLADOS (rus).
- Tamabaeva, M. K., Muhazhanova, A. Zh., Ul'janova, M. A., & Nikitina, V. A. (2015). Vlijanie didakticheskikh igr na razvitie pamjati u detej s umstvennoj otstalost'ju [An impact of didactic games on the development of memory in children with mental backwardness]. *Nauchnyj al'manah*, 11-2 (13), 389-392. doi: 10.17117/na.2015.11.02.389 (rus).

Flerina, E. A. (1973). *Igra i igrushka [Game and a toy]*. D. V. Mendzhericka (Ed.). Moscow, Russian Federation: Prosveshhenie (rus).

ИГРА КАК СРЕДСТВО УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА УМСТВЕННО ОТСТАЛЫХ ДОШКОЛЬНИКОВ

Фингерман Орли, студентка IV курса, 4 ЗК группы, факультета психокоррекционной педагогики, Национальный педагогический университет им. Н. П. Драгоманова, ул. Тургеневская, 8/14, 01601 г. Киев, Украина, orlyshka76@gmail.com

В статье раскрывается значение, особенности использования и коррекционного влияния игры как средства учебного процесса умственно отсталых дошкольников; отмечено, что дошкольный возраст является наиболее благоприятным для воспитания и коррекции личности детей с особыми потребностями; раскрыто понятие «умственной отсталости» и особенности умственно отсталых дошкольников; определено понятие «игра» и охарактеризована игровая деятельность умственно отсталых детей; раскрыты разные виды игр: сюжетно-ролевые, подвижные и дидактические.

Ключевые слова: воспитание; дидактическая игра; игра; коррекция; подвижная игра; сюжетная игра; умственно отсталые дети; учеба.

GAME AS A TOOL OF EDUCATIONAL PROCESS FOR MENTALLY BACKWARD CHILDREN

Fingerman Orly, IV-year Student, Group ZK-1, Correctional Pedagogy and Psychology Department, National Pedagogical Dragomanov University, 8/14 Turgenivska Str., 01601 Kyiv, Ukraine, orlyshka76@gmail.com

The article deals with the peculiarities of the using and the correction of the game as a tool of the educational process of mentally backward children. It was noted that preschool age is the most favorable for the upbringing and the correction of the personality of children with special needs. The concept of «mentally backward» and features of mentally backward children are revealed. The concept of «game» is defined and the game activity of the mentally backward children is described. It was revealed different kinds of games: plot-role, mobile and didactic.

The game helps to solve the basic problems in the educational process of work with mentally backward children. It is important to use a combination of plot-role, moving and didactic games in this activity. During the didactic games, children systematize and consolidate their knowledge of various features of objects, establish links between them, spatial, time and other relationships. Children learn general concepts, enrich vocabulary. Didactic games help to develop attention, concentration, will, honest, truthfulness. Mobile games help to develop the motility, accuracy, orientation in space, the focus of thinking, attention and the general physical state of the mentally backward children. Plot-role games bring up friendship, teach children to negotiate with each other's. They contribute the developing of thinking, mutual respect, attentiveness and socialization of the mentally backward children in everyday life.

Consequently, the importance of game activities with the combination of different types of games is to enrich children's development, correction and compensation of various defects in the children's psyche and their preparation for school.

Keywords: correction; didactic game; game; mentally backward children; mobile game; plot-role game; teaching; upbringing.

Стаття надійшла до редакції 11.08.2017

Прийнято до друку 05.10.2017